

SAVONIA

ammattikorkeakoulu

OPPIMISEN AVOIMUUS JA PEDAGOGINEN SAAVUTETTAVUUS SAVONIASSA

Hyväksytty: Johtoryhmä 2.6.2022

SISÄLTÖ

1	JOHDDANTO.....	3
2	SAAVUTETTAVUUS OPINTOJAKSOLLA.....	4
2.1	Turvallinen oppimisympäristö	5
2.2	Sosiaalinen saavutettavuus.....	6
3	DIGITAALINEN OPPIMATERIAALI.....	6
4	OPISKELUN JA OPPIMISEN TUKI	8
5	OPETTAJAN YHTEISTYÖVERKOSTO JA OHJEET SAAVUTETTAVUUDESSA	8
	LÄHTEET	9

1 JOHDDANTO

Kaikilla on oikeus oppia ja kehittää omaa osaamistaan. Avoin oppiminen (open learning) laajentaa oppimaan pääsyä ja osallistumista madaltamalla esteitä sekä lisäämällä saavutettavuutta, esteettömyyttä, tarjontaa ja oppijakeskeisyyttä. Avoin oppiminen tukee oppimisen joustavuutta oppijan erilaiset lähtökohdat huomioiden.

Avointa oppimista tuetaan edistämällä avoimen oppimisen mahdollisuuksia myös tuottamalla avoimia oppimateriaaleja sekä hyödyntämällä niitä opetuksen osana. Avoimilla oppimateriaaleilla turvataan kaikille pääsy tiedon äärelle.

Pedagogiseen saavutettavuuteen sisältyvät kaikki sellaiset opetukseen ja sen järjestämiseen liittyvät toimenpiteet, jotka tukevat opiskelijoiden osallisuutta ja oppimista. Koulutuksen järjestäjän vastuu on ylläpitää yhdenvertaisuuden toteutumista, ja koulutuksen oppimissisältöjen pedagoginen saavutettavuus omalta osaltaan edistää näiden tavoitteiden saavuttamista. Saavutettavuus on yhdenvertaisuuden edistämistä.

Tämä dokumentti on ohjeteksti Savonian opetushenkilöstölle. Tarkoitus on taata opetuksen ja oppimisen avoimuus ja pedagoginen saavutettavuus. Pedagogiseen saavutettavuuteen liittyvät sosiaalisen ja digitaalisen saavutettavuuden näkökulmat sekä oppimisympäristöjen turvallisuus.

2 SAAVUTETTAVUUS OPINTOJAKSOLLA

Opettaja huolehtii kohtuullisista opintojakson suorittamiseen ja osaamistavoitteiden saavuttamiseen tarvittavista oppimisen tuen järjestelyistä. Opiskelun ja oppimisen tuella tarkoitetaan käytännön ja erityisjärjestelyjä, jotka voivat koskea opetus- tai ohjaustilanteita. Järjestelyjen sisältö ja toteutus määräytyvät yksilöllisten tarpeiden ja tilanteen mukaan. Järjestelyt eivät ole syy tinkiä osaamistavoitteista, vaan niiden tarkoitus on tukea osaamistavoitteiden saavuttamisessa.

Valittujen oppimisympäristöjen ja -menetelmien tulee mahdollistaa kaikkien osallistumisen opetukseen ja tukea oppimista. Opetettavan aihealueen sisältö rakennetaan oppimista tukeväksi, selkeäksi ja helposti ymmärrettäväksi. Savoniassa on käytössä Moodle oppimisympäristö. Jokaisella opintojaksolla on oma Moodle-kurssi, jossa kuvataan, miten opintojaksolla opiskellaan = opintojakson toteutussuunnitelma. Toteutussuunnitelma sisältää osaamistavoitteet, erilaiset suoritustavat, oppimateriaalit ja tiedot osaamisen arvioinnista (arviointiperusteet ja -kriteerit).

Opintojakso tulee rakentaa loogisesti eteneväksi ja helppokäyttöiseksi. Laajoja oppimissisältöjä on syytä jakaa osiin ja oppimistehtävissä on hyvä mahdollistaa omaan tahtiin eteneminen.

Opettaja viestii opiskelijoille opetukseen ja oppimiseen liittyvistä kysymyksistä yleensä oppimisympäristössä. Opettajan viestit ovat kohteliaita, opiskelijoita kunnioittavia ja selkeitä. Viestintätapa on oppijoilla tiedossa. Tiedon saaminen opinnoista on helppoa.

Opetuksessa käytetään yleiskieltä ja lyhenteet selitetään. Teksteissä käytetään jäsentelyä niin, että ne ovat helposti silmäiltäviä. Oppimissisältöä tarjotaan eri muodoissa, tekstin lisäksi esimerkiksi videona ja infograafina. Kaikella ei-tekstuaalisella verkkosisällöllä, eli kuvilla, äänellä ja videoilla, on tekstivastine. Tekstivastine eli Alt-teksti, kertoo oppi- ja opetusmateriaalin sisällöstä.

Opettajat mahdollistavat opiskelijoiden omien tuotosten avaamisen avoimen oppimisen linjausten mukaisesti. Opettajat auttavat opiskelijaa avatun materiaalin lisensoinnissa ja tallentamisessa. Tukea saa myös kirjastosta.

Opettaja ottaa huomioon opiskelijan oppimiseen mahdollisesti tarvitseman erityistuen ja oppimisen esteen. Opettaja saa tietoa opiskelijan erityistuen tarpeesta opiskelijalta itseltään. Opettaja voi kysyä opiskelijalta, millainen järjestely tukisi tämän oppimista, kuitenkin niin, että osaamistavoitteet saavutetaan. Lisäksi opettaja voi hyödyntää Savonian ohjeita ja oppimisen tuen menettelyjä. Saavutettavuuskirjasto Celiasta voidaan hankkia saavutettavia aineistoja opiskelijan käyttöön. Savonian kirjasto auttaa Celian asiakkaaksi pääsyssä. Mikäli opiskelijalle on myönnetty tukiseteli, merkitään tähän opiskelijan tarvitsemat lisätoimet.

Opettaja voi tukea opiskelijan motivaatiota rakentamalla oppimisprosessin loogiseksi ja opiskelijälähtöiseksi

- kannustamalla ja rohkaisemalla oppimiseen

- hyödyntämällä ammatillisia verkostojaan ja
- linkittämällä opiskeltavan asia työelämäkontekstiin.

Etenemisen ja edistymisen seuranta, opettajan lähettämät tsemppiviestit, kuulumisten kysyminen ja ylipäättään kuunteleminen motivoivat opiskelijaa.

Opettaja ohjaa oppimista antamalla kehittävästä palautetta opintojakson aikana. Opintosuoritukset arvioidaan tasapuolisesti ja läpinäkyvästi ennalta ilmoitettujen arviointiperusteiden ja kriteerien mukaisesti. Osaaminen voidaan osoittaa esimerkiksi tenttimällä kirjallisesti tai suullisesti tai muulla sovitulla osaamisen näytöllä. Jotkut opiskelijat ovat oikeutettuja lisäaikaan esimerkiksi tenttien tai tehtävien tekemiseen. Tentin tekeminen suullisesti on myös mahdollista perustellusta syystä. Kaikkien opiskelijoiden osaaminen arvioidaan samoin kriteerein, eivätkä mahdolliset erityisjärjestelyt vaikuta arviointiin.

Opiskelijoiden opintosuorituksia arvioidaan voimassa olevien määräysten ja ohjeiden mukaisesti osaamisen perusteella. Arvioinnin yhteiset periaatteet on kuvattu Savonian osaamisen arviointiohjeessa. Arviointiin voivat vaikuttaa vain sellaiset asiat, jotka on kuvattu tutkinto-ohjelmakohtaisissa opetussuunnitelmissa, opintojaksokuvauksissa ja toteutussuunnitelmissa. Arvioinnin tulee olla oikeudenmukaista ja ennalta ilmoitettuihin arviointimenetelmiin perustuvaa. Myös harjoittelun ohjaajien, erilaisia vaihtoehtoisia opintosuorituksia arvioivien ja opintojaksojen AHOT-näyttöjä vastaanottavien tulee tuntea arviointiohje sekä ymmärtää yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon merkitys opiskelijan osaamisen arvioinnissa.

Aiemman osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen sekä työn opinnollistamisen menettelyissä ja niihin liittyvässä osaamisen arvioinnissa opettaja hyödyntää Savonian yhteisiä ohjeita. Savoniassa tunnustetaan ja tunnustetaan monipuolisesti avoimen oppimisen kautta hankittu osaaminen.

2.1 Turvallinen oppimisympäristö

Ammattikorkeakoululaki määrittää opiskelijan oikeuden turvalliseen oppimisympäristöön. Opiskelijan kokemus turvallisuuden tunne on myös oppimisen edellytys. Epäasiallista käyttäytymistä ei sallita missään muodossa. Tilanteisiin puututaan ja tietoon tulleet tapaukset käsitellään asianmukaisella tavalla.

Opettaja huolehtii opetuksen riittävästä tauottamisesta sekä lähi- ja etäopetuksen aikana. Aikataulu on hyvä tiedottaa opiskelijoille heti opetustuokion alussa.

Oppimistilan valaistusta säädetään tarpeen mukaan tilanteeseen sopivaksi. Opettaja huolehtii myös, että äänen taso on sopiva eikä esimerkiksi liian voimakas tai vähäinen äänen taso hankaloita opiskelijoiden keskittymistä. Lähi- ja etäopetustilanteissa puheenvuorot jaetaan selkeästi, jotta ei puhuta yhtä aikaa tai toisten päälle. Tällöin myös etäyhteyden päässä olevien on mielekästä seurata opetusta ja sen aikana käytävää keskustelua.

Opettaja huolehtii, että liikkuminen koulutustilassa on sujuvaa. Kompastumisen, liukastuminen tai esimerkiksi putoamisen vaara tulee huomioida etukäteen.

2.2 Sosiaalinen saavutettavuus

Opettaja kohtelee kaikissa opetus-, ohjaus- ja oppimistilanteissa opiskelijoita arvostavasti ottaen huomioon ihmisten moninaisuuden. Opettajan tehtävänä on rakentaa oppimisympäristöön ilmapiiriä, jossa jokainen voi opiskella ilman pelkoa syrjinnästä, väheksymisestä tai epäasiallisesta kohtelusta.

Opetuksen alkaessa opettajan tulee tukea opiskelijoiden ryhmäytymistä, jotta kaikki kokevat kuuluvansa joukkoon ja ovat hyväksytyjä juuri sellaisina kuin ovat. Myös opiskelijan kulttuuri-tausta tulee huomioida.

Ryhmätyöt ovat yleisesti osa opetusta. Kaikille ryhmässä työskentely ei kuitenkaan ole luontainen tai tuloksellinen työskentelymuoto. Opettajan tulee huomioida oppimistehtäviä suunniteltaessa, että ryhmätehtävien tekeminen on sujuvaa kaikille.

3 DIGITAALINEN OPPIMATERIAALI

Digitaalinen oppimateriaali on esimerkiksi kirjallisessa-, kuva- tai videomuodossa. On tärkeää, että jokaisella oppijalla on mahdollisuus saada tietoa hänelle sopivalla tavalla.

Videoiden saavutettavuus toteutuu muun muassa tekstittämällä. Oppijalla on mahdollisuus lukea tekstitykset, kuunnella puhetta tai katsoa visuaalisia videoita. Tekstin lisäksi, oppimissisältöä voi tukea aiheeseen sopivin kuvin, mikäli tekstin lukeminen on hankalaa. Kuvat voivat olla myös tekstin tukena.

Aluehallintoviraston (AVI) linjauksen mukaan, rajatulle ryhmälle (esimerkiksi yhdelle kurssille) tehtävästä aineistosta, jota ei sellaisenaan käytetä kuin kerran, ei ole välttämätöntä tehdä saavutettaviksi. Mikäli jos samaa aineistoa käytetään useimmille ryhmille tai niitä käytetään sellaisenaan, kun kurssi alkaa uudelleen, ne on tehtävä saavutettaviksi. Jos vanhaa aineistoa päivitetään, voidaan se tulkita uudeksi aineistoksi, mutta mikään kosmeettinen vuosiluvun vaihtaminen ei toki tee aineistosta uutta.

Videoilla tulisi puhua selkeää yleiskieltä ja välttää lyhenteiden käyttöä. Selkeä puhe hyödyttää kaikkia. Puheessa tulee käyttää yhtä kieltä, vain suomea tai englantia, ei sekakieltä. Grafiikassa tulisi varmistaa värikontrastit, että värisokeat ja heikkonäköiset oppijat saavat tiedon ja

ymmärtävät opetettavan asian, vaikka eivät näkisi värejä. Jos opetuksessa on väriin perustuvia toiminnallisia osioita, niille täytyy olla myös tekstivastine, joka ei vaadi värien tunnistamista

Savoniassa on käytössä Hilima, Elisan puheesta tekstiksi - palvelu, joka kääntää selkeän puheen tekstiksi, jonka tarkoitus on helpottaa videoitten teksitystyötä. Taustamelu haittaa puheesta tekstiksi muuttamista.

Savoniassa syntyvää tekstitettävää videomateriaalia ovat muun muassa videoluennot, opetus-tallenteet, webinaarit ja tutoriaalit.

Savonian saavutettavuusryhmän linjauksen mukaisesti jokainen videon tekijä huolehtii lähtökohtaisesti itse videon tekstityksestä, hyödyntäen Elisan puheesta tekstiksi - palvelua tai Screencast-o-matic -ohjelman puheentunnistusta.

Savoniassa tekstitettävät videot voidaan luokitella kolmeen (3) eri kategoriaan:

1. puheesta tekstiksi -palvelun avulla tekstitetty, videon tekijän oikolukema ja korjaama materiaali (esimerkiksi myytävät aineistot, kotisivuilla julkaistavat aineistot)
2. puheesta tekstiksi -palvelun avulla tekstitetty materiaali (esimerkiksi luentotallenteet ja muut opetuksessa käytettävät tallenteet)
3. puheentunnistukseen soveltumaton materiaali (esimerkkinä simulaatiotilanteet)

Suomenkielisen tekstin lukunopeudeksi suositellaan enintään 10–12 merkkiä sekunnissa. Lukunopeus on hitaampi, mikäli tekstissä on paljon vierassanoja, erikoisterminologiaa tai teksti on sisällöltään vaikeaa tai muutoin yleiskielestä poikkeavaa kieltä tai kuvassa on samanaikaisesti paljon informaatiota.

Videoita suunnitellessa otetaan huomioon käsikirjoitus, joka videoissa käydään, jotta puhe on sujuvaa, ja se tarjoaa riittävästi tietoa myös visuaalisesta sisällöstä. Puheessa kerrotaan mitä kuvassa on ja/tai mitä siinä tapahtuu, jotta esimerkiksi näkörajoitteiset saavat käsityksen aiheesta. Videoilla esitettävien kuvien ja taulukoiden keskeinen sisältö tulisi avata myös sanallisesti. Tämä hyödyttää näkörajoitteisten ohella kaikkia opiskelijoita.

Savonia edistää saavutettavuutta tuottamalla ja hyödyntämällä avoimia oppimateriaaleja. Avoimilla oppimateriaaleilla tarkoitetaan eri muotoisia digitaalisia tai muita opetus-, oppi- ja tutkimusmateriaaleja, jotka on vapautettu public domainiin tai jotka on lisensoitu avoimella lisenssillä, joka antaa muille oikeuden maksuttomaan pääsyyn, käyttöön, muokkaukseen ja uudelleen jakamiseen olemattomin tai vähin rajoituksin.

Savonia noudattaa kansallisia suosituksia tekijänoikeuksista oppimateriaalien avoimessa julkaisemisessa. Savoniassa tuotetut oppimateriaalit pyritään lisensoimaan mahdollisimman avoimiksi, jolloin oppimateriaalit tulevat laajaan ja monipuoliseen käyttöön ja päällekkäistä työtä vältetään.

Avatut oppimateriaalit suositellaan tallentamaan Avointen oppimateriaalien kirjastoon, jossa ne ovat kaikille opiskelijoille saavutettavissa. Savonian kirjasto tukee henkilökuntaa oppimateriaalien tallentamisessa ja lisensoinnissa sekä tarjoaa tukea ja koulutusta avointen oppimateriaalien tuottamiseen, löytämiseen ja käyttämiseen.

4 OPISKELUN JA OPPIMISEN TUKEA

Jokaiselle Savonian tutkinto- ja avoimenopiskelijalle muodostuu automaattisesti HOPS. Opettajatuutorin tai opinto-ohjaajan kanssa HOPSia on mahdollista suunnitella opiskelijan opintopolku huomioiden.

Oppijan osaamisen kehittämiseen on Savoniassa panostettu. Opintojen alussa opiskelija käy läpi Digiavain sekä Opinavain-kurssit, jotka perehdyttävät opiskelijan Savonian digitaalisiin opiskeluympäristöihin ja opiskeluun ja oppimiseen. Opiskelijan opintoihin kuuluu opintojaksoja, joissa opetetaan käyttämään erilaisia opintoihin tarvittavia tietojärjestelmiä.

Savonian intranetissä opiskelijoilla on kattavat digiohjeet järjestelmien käyttöön liittyen. Opiskelijatuutorit ovat myös opiskelijoiden tukena ja apua saa myös kurssikaverilta. Opinnäytetyön tekemiseen opiskelijoilla on menetelmäpaja, jossa opitaan erilaisia tutkimusmenetelmiä työskentelyn tueksi.

5 OPETTAJAN YHTEISTYÖVERKOSTO JA OHJEET SAAVUTETTAVUUDESSA

Savoniassa opettajien osaamisen kehittämiseen on panostettu. Kaikilla koulutusaloissa on nimetty Digimentori, joka auttaa kaikkia opettajia mm. Moodle oppimisympäristön teknisissä toimituksissa ja ongelmatilanteissa. Savonialla on myös Teams-kanava, Opetuksen digituki, josta voi kysyä neuvoa ja ohjausta itseä askarruttaviin asioihin. Kattavat digiohjeet eri ohjelmien käytöstä ovat myös opettajien tukena.

Savonia Digipeda-tiimi kouluttaa Savonian opettajia erilaisilla opetukseen ja oppimiseen, oppimisympäristön tuottamiseen sekä opetusteknologiaan liittyvillä koulutuksilla. Digipeda-tiimi toimii myös opettajien tukena opettamiseen ja oppimiseen liittyvissä kysymyksissä. Digipeda-tiimi ohjaa opetuksen monimuotoistamisessa, niin lähi- kuin etäopetuksessa. Moodlessa opettajien tueksi on rakennettu Moodleorientaatio opettajille-kurssi, jossa on tietoa laadukkaasti opetuksen järjestämisestä ja teknisestä toteutuksesta hyvin laajasti. Sisällöt ovat teksti- ja videomuodossa. Savonian intranetissä on esitelty digimentorit ja Digipeda-tiimin toimijat.

Savonian Service Desk, tuttavallisemmin tietohallinto, tukee ja auttaa opettajia tietokoneisiin ja opetusteknologiaan liittyvissä ongelmatilanteissa. Avointen oppimateriaalien hyödyntämisessä, tallentamisessa ja lisensoinnissa auttaa Savonian kirjasto.

LÄHTEET

Aluehallintovirasto. Videoiden ja äänilähetysten saavutettavuus. <https://www.saavutettavuusvaatimukset.fi/digipalvelulain-vaatimukset/videoiden-jaaanilahetysten-saavutettavuus/#huomio-saavutettavuus-jo-videotuotannonsuunnittelussa>

Atjonen, P. 2005. Arviointi opetuksen ja oppimisen tueksi. Teoksessa kehittämissuuntaa arvioinnista. Koulutuksen arviointineuvoston julkaisuja 6.

Avoimen oppimisen määritelmä. Tieteen termipankki. Käytetty 19.4.2022. https://tieteentermipankki.fi/wiki/Avoin_tiede:avoin_oppiminen

Avointen oppimateriaalien määritelmä. Tieteen termipankki. Käytetty 19.4.2022 https://tieteentermipankki.fi/wiki/Avoin_tiede:avoimet_oppimateriaalit

Happo, I. 2020. Saavutettavuus opiskelussa. Oppijan oikeus – opettajan taito -hanke.

Linkki videoon Opetuksen saavutettavuus. Vinkkejä ja työkaluja opetukseen. <https://oppimisvaikeus.fi/assets/files/2017/05/Opetuksen-saavutettavuus.pdf>

Ohjelmatekstityksen laatusuositukset https://kieliasiantuntijat.fi/wp/wp-content/uploads/2021/01/Ohjelmatekstitysten_laatusuositukset_web-versio.pdf

Oppimisen ja oppimateriaalien avoimuus. Korkeakoulu- ja tutkimusyhteisön kansallinen linjaus ja toimenpideohjelma. Osalinjaus 1 – Oppimateriaalien avoin saatavuus (2020). Vastuullisen tieteen julkaisusarja 14: 2020 <https://doi.org/10.23847/isbn.9789525995381>

Recommendation on Open Educational Resources (OER). 2019. Unesco. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000373755/PDF/373755eng.pdf.multi.page=3>

Selkeän viestinnän koulutus – materiaali. Savonian henkilöstökoulutusmateriaali

Yhdenvertaisuuslaki 20.1.2004/21. <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2004/20040021>

